

Szívvél-lélekkal munkálkodott

Halála utolsó órájáig sugárzott intellektusa: Németh László pedagógiai nézetéről szóló tanulmányának megalkotása közben állt meg — örökre — írótlá. S a magyar irodalom nagyjainak portréhoz mindig úgy volt képes hozzávéni egy-egy tustoll élességű, markáns vonást, hogy mozdulatát a személyes érzelmek heve is áthátolta.

Nem csupán éles logikájú gondolkodó, hanem égő-lobogó, lelkesedni tudó ember volt. Az értelem objektivitását mindig ötvözi tudta szívvel, nemes érzésekkel. S ez nála, az erdős, dombos, népdalokat is termő egykori „gömörországi” félárva bányászfiúnál mindig természetes életelem maradt. Bármilyen fontos állami posztra is állították, mindig megmaradt a beretkel parasztaszonyú édesanya igaz érzésekkel, nemes indulatokkal feltöltöztetett fiának — vidám, hasznosan tevékenykedő, póztalan, egyszerű embernek, akinek természetes életérzése volt a kétkezi emberekhez való tartozás, akinek magától értetődő magatartás maradt a másokért való fáradozás, a segítőkészség, a humánus. Legfáradságosabb perceiben is vidám természetességgel gyűjtött erőt — mások meghallgatására, segítségére.

Nem ismert megtorpanást, nem mutatott erőtlenséget. Pedig bizonyosan voltak olyan órái, napjai, amikor igen-igen megfáradt. Hiszen őt — ahogyan maga is tréfásan emlegette — mindig töretlen út járhatóvá tételére rendelték.

Talán édesanyjától látta a példát. Kétszertudós volt, amikor apját messzeföldön — Amerikában — maga alá temette az omló bánya, s édesanyja töretlen szívóssággal, heroikus kitartással kereste meg két kicsiny gyermekének a létminimumhoz szükséges élelmet. Maga így vall erről: „Aranyasszony volt az édesanyám, mert nemcsak kenyeret keresett, hanem a hajójegy árát is, s a fenyegető adósságot, sőt — amíg a háború tömegsírjába temelkedett nagyobb fiát siratta — engem engedett a városi iskolák hívó-vonzó világába felé. Ha fejkendős, munkában nyúlt, földre néző anyát látok, mindig megremeg a lelkem...”

Mennyi minden maradt az örökre letett, szorgos írótláiban? „Arany János a katedrán”, „Gárdonyi, a néptanító”, Móra gyermek- és ifjúkora, pedagógus pályájának gondos feldolgozása után Tolnai Lajos, Móricz Zsigmond, Juhász Gyula, Kaffka Margit és Németh László pedagógiai nézetét, közoktatáspolitikai gondolatait rendszerező munkái, az ifjúsági irodalmat elemző művei és összeállításai — mennyi, de mennyi terv. Valóban illenek rá barátjának, Benjámin Lászlónak szép, szomorú szavai: „Vannak, kiknek búcsúzni sem kell, viszik csuda szárnyak/ kedvenc fiait az időnek, gyűrűsei szép halálnak

minden örömeinek telje bennük, az üdvösség ölébe hálnak/hálnak az élet elejének, hálnak örökre fiatalnak.”

Hegedűs András, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola 1969 óta fíradhatatlan lendülettel munkálkodó főigazgatója nem ismerte a takarékos időbeosztást, nem ismerte a pihenést. Felsőorolni is hosszú lenne közéleti és művelődéspolitikai funkcióit.

Szerette az ifjúságot, és szerette az irodalmat. Szívvél-lélekkal munkálkodott egy olyan ifjúsági irodalmi folyóirat megteremtésén, amely az irodalom szeretetére, az anyanyelv szépségeinek, gazdagságának felismerésére neveli a 10—14 éves gyermekeket. A Kincskereső, az Olvasó Népért-mozgalom immár örökre összefonódott nevével.

S a magyar felsőoktatást, a pedagógusképzést is pótolhatatlan veszteség érte. Mint a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola főigazgatója alkotó szenvedéllyel végezte munkáját, bátran szembenézett az általános iskolai tanárképzés problémáival, új koncepciójának kialakításával. A tanárképző főiskolán folyó oktató-nevelő munkában központi feladatnak tekintette a pedagógusképzés társadalmi igényekhez igazodó korszerűsítését. Hitte és vallotta, hogy a megmozdult világban, változó, fejlődő szocialista társadalomban a ma és a holnap tanárával szemben egyre sokrétűbb, egyre minőségibb igények támadnak, amelyek jelentősen befolyásolják a szocialista, kommunista tanárok képzését. Abban látta az általa vezetett intézmény életképességét, hogy milyen mértékben lesz képes kifejleszteni hallgatóiban a korszerű szaktudást, a tudományos felkészültséget, a pszichológiai, pedagógiai, metodikai kulturáltságot, a marxista világnézetű meggyőződést, az elkötelezettséget, valamint a politikai meggyőződésből és hivatástudatból fakadó közéleti tevékenységre való készséget. A pedagógusképzés sokrétű, igényes feladatainak megvalósításában a saját tanári tevékenységéről így vallott: „Most az a nagy gond feszít és szorongat, hogy mennyit kell még gazdagodnom, hogy a szeptemberi tanárképző főiskola katedráján dolgozva, írónak szerelmeseivé formálhassam tanítványaimat. Úgy szeretném azt hinni magamról, hogy tanárnak születtem.”

Csakugyan annak született; igazi tanárként munkálkodott, s az ifjúság tanítójaként hagyott itt bennünket. Csak most derül ki valóban, mit vesztett elhunytával az ifjúság, a jövő pedagógusgárdája. Szemünk láttára égette el önmagát — a jövőért. Szuggesztív példamutatását, pengeéles értelmének és szeretetét sugárzó szívének kincseit meg kell örizzük. S tovább kell adnunk — a jövőnek — nemzedéknek.

DRIEN KÁROLY

Akékeszöld nyárfákon megégték a levelek. A páras hajnalt félelmet keltő robbantás vetette szét. Az útszéli fák tövében szénéget, agyonpréselt emberek maradványait álmos, reszkető bábéskodók állták körül. Egy asszony élesen felzokogott. A tűzoltóknak még akadt egy kis dolguk, de a mentők üresen és halkán fordultak vissza. A nyárfák perzselt leveleit a szél tépdésni kezdte.

A régi Mercedesből játékok, zoknik, műanyag holmik, kötött ruhák és félig égett ruhaneműk szóródtak a frissen azott földbe, az útpadka mentén. Az alaposan megsérült Trabant darabjai beletaposódtak az út szélébe.

Az alföldi városkában színes mesék keltek szárnyra, kormos, véres szárnyaikat megfürdették a reggeli nap szórt fényében. Aztán beborult az ég, szemerkélt az eső, álomság győtorzte az íróasztalok mögött görnyedőket, s az ebéden töprengő háziasszonyok tanácstalannul néztek szét kamrájukban, miközben fekete távirattal csöngetett be a távoli város egyik lakásába a postás, és gyorsan elkészönt.

A Mercedes vezetője 140 kilométer után „kötött ki” a kemény derekú nyárfánál, miután felkölte a vajszerű Trabantot. Es az előzmények? Éjjelkor ért haza vidáman Viktor egy jól sikerült vásár után, de otthon fagyos szemrehányással tették elé a rég kihűlt vacsorát, az ételszagtól átítatott konyhában, ahol a sarokban a macskának is otthont eszkábáltak egy kiselejtezett gyümölcsös kosárból, egy cukorszák aljából, és a strandról „emlékbe hozott” homokból... A fehér szőrű macska felneszelt az ismerős edénycsörgésre, lomhán eléje lépdelt, és nyávogva várta a kijáró falatokat. Meglepődött. „Ez a macska meghűlyült. Sose kelt fel az éj közepén! Nahát!” Az asszonytól nem köszönt el, lopva több mint 10 ezer forintot vett magához, húzta a pálinkásüvegéből, és fásultan bepréslte elhajásodott testét a kocsiba. Negyed négykor felvette Nándit a lakása előtt, aki köszönés után szokás szerint elaludt.

A kocsit erőlködve és magányosan robotgott ki a kockaköves, sötét mellékutcából, majd Viktor nagyot ásítva ráfordult az M-be vezető főútra. Hamarosan kijutott a néptelen országútra, amely előbb enyhén kanyargott, majd egy szakaszon rázni kezdett.

— Hol járunk? — riadt fel Nándi.

— Aludj még! Messze a vásár! — ásított újból Viktor. Arra gondolt, hogy a tegnapi kiruccanás után egy napot pihenni kellett volna, de sajnálta kihagyni az M-i vásárt, ahol az elmúlt évben is tizenkétezer forintot árult.

— Olyan rosszat álmodtam — dűnyögte Nándi, és rágyújtott. — Ülve álmodni? Ne mond, öreg!

— Látod azokat a nyárfákat ott? — mutatott előre, a szürkéskekes út mentén őrt álló óriási fákra. — Azok mind lefeküdtek előttünk, s felborzolták ágaikat. Egy pillanat volt!

— Egy pillanat? — vigyorgott Viktor, és arra gondolt Nándi sem számolta a konyakospoharakat tegnap...

— Csodálatos pillanat! — folytatta. — Repülni kezdtünk.

Elza

— Ne hülyéskedj! — vágott közbe, és remegni kezdett.

— En még repülőben nem ültem, de az valami fenséges volt. A jó öreg személtáda a nyárfák fölött libegett. Néztünk lefele, és te azt mondtad: ha ezt látná Elza!

— Elza?

— Jól hallottad! A feleséged! — Hagyd abba! Érted? — kiáltott türelmetlenül Viktor, és káromkodni kezdett.

— Csak nem félsz? — nevetett Nándi, borostás állát simogatva. — Nem ismerlek rád!

— Mi bajod Elzával? — kérdezte később ingerülten. — Semmi, tulajdonképpen. Mit is számíthatnék fel bűnűl? Hogy csinos? Legalábbis hozzád képest. Hogy szereti a pénzt, a ruhákat, meg...?

— Szállj ki, ha kényelmetlen!

— Várj holnapig! Be se szállok, de előbb majd számolunk!

— Hamarabb kellett volna!

— Tudom — felelte hidegen Nándi, és órájára nézett. Hosszú út van még hátra — gondolta, és szundítani próbált.

Első évben, miután megesküdtek, Elzával járta a vásárokat. Dült a pénz. Szép fiatalasszony volt, kedves, vonzotta a vevőket, és minden vackot el tudott adni. Aztán jött a gyerek. Azóta nem mozdul ki. Elhízott, nem mosolyog, s mindig kevés neki a pénz... Egy évtized óta! Ház, villa a Balatonnál, most új autó! Mindig kikönyörgött valamit... Előbb tetszett neki, aztán egy ideig szerette is, amíg társa volt az üzletben, s egy idő óta fél tőle...

— En félek? — dűnyögte félhangosan. Szorítani kezdte a kormányt, odasandított Nándira, halotta-e, de az békésen szuszogott.

A kocsit mintha betegén vándorított volna. Rálépett a gázpedálra, de a megrakott kocsit, amelynek a hátsó ülését kiszedték, és telefőték portékával,

erőlködve, nyöszörögve gyorsult. Hetvenöt, nyolcvan, nyolcvanöt, kilencven...

— Na, mit bír ez a dög, ez a személtáda — szürcsölte a szavakat indulatosan. — Még azt mondja ez a hülye kupec, hogy én félek?

A szétbomló szürkéségből elősejtett a város. A hajszólt fekete Mercedes nagyokat durrogva robotgott rá a városba vivő kockaköves útra. Viktor előtt összefutott a vizes út, a feszesen álló nyárfák, s mögöttük fehér-ló-sárguló házak képe. Aztán egy villanásra feltűnt a gyorsan közeledő kanyarból a Trabant. Ekkor már nem volt ura a jó öreg Mercedesnek!

A Trabant ledúródott az útról, összetört, de két utasa élve, kisebb sérülésekkel mászott ki belőle. A Mercedes az egyik nyárfát törzsének vágódott neki.

— Bennégek! Bennégek! — kiáltotta valaki.

Három kerékpáros, aki szemtanúja volt az összeütkezésnek, segíteni próbált. Az ajtók beszorultak, és a lángok már a fák csúcsaira kúsztak.

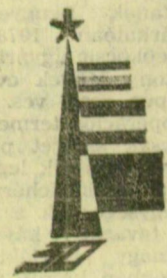
— Itt minden évben meg kell halnia valakinek!

— Es senki nem segített rajtuk! Jaj, senki?

— A borzalmak útja az, kedvesem. Higye el nekem! Az egész város beszélt róluk.

— Milyen emberek laktak itt? Hagyták égni őket, csak úgy? Az elegánsan felöltözött Elza — sírt, amikor férje teteméhez vezették. Később közölték vele, hogy a boncoláskor megállapították: nem élve, már halottan égtek össze. Akkor már nem sírt. Az más, ha szörnyethaltak. Arra gondolt, hogy a felmerült kiadások rendezése után is bőven marad annyi pénze, ami egy új, vajszerű Fordra kell. Es akkor elapadtak könyvei.

BALINT GYULA

Harminc év képekben

Az állam fokozottabb tehervállalása nyomán emelkedik a születések száma. Ma már a gyermekes családok 63 százalékában két vagy három gyermekét nevelnek.

Mintegy 300 000 gyerek jut el napról napra az óvodákba, a játék és a szórakozás mesevilágába — de sajnos, több mint 100 000 még kívülreled,